

НАДМІРНА ТРИВАЛІСТЬ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА Є ПОРУШЕННЯМ СТАТТІ 6 І СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ І ОСНОВНИХ СВОБОД ЛЮДИНИ

Антон Михайлович СТЕБЕЛЄВ,

*адвокат, кандидат юридичних наук, доцент
кафедри права Національного аерокосмічного
університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський
авіаційний інститут»
<https://orcid.org/0000-0002-2318-1209>*

Володимир Борисович СЕЛЕВКО,

*кандидат філософських наук, доцент, доцент
кафедри права Національного аерокосмічного
університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський
авіаційний інститут»
<https://orcid.org/0000-0002-9543-4981>*

На сьогодні переважна більшість справ, що надходять з Європейського суду з прав людини (далі Суд) на комунікацію з Урядом України, стосується питань дотримання державними органами статей 6, 13 Конвенції «Про захист прав і основних свобод людини» (далі Конвенція) та статті 1 Протоколу 1 до Конвенції в частині тривалості судового процесу національних судів, наявності ефективних засобів правового захисту при тривалому судового процесу. Практика свідчить, що у більшості справ на тривалість судового процесу національних судів впливає порушення провадження у справі про банкрутство підприємства-боржника. Так Європейський суд з права людини (далі Суд) нагадував, що статті 6 § 1 Конвенції вимагає, щоб усі стадії судового розгляду, які мають на меті вирішити спір щодо прав і обов'язків цивільного характеру, закінчувались у розумний строк та щоб не можна було виключити стадії, які слідують за винесенням рішення щодо суті [1]

Зокрема, за чинним законодавством на час відкриття провадження а саме Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» тривалість процедури банкрутства [2] враховуючи попередній розгляд справи, процедуру санації та ліквідації, може сягати 4 роки. Та з введенням в дію Кодексу України з процедури банкрутства в якому передбачається максимальні строки 12 місяців [3], а на практиці цей термін може перевищувати 5-7 і більше років.

Отже, можна дійти попереднього висновку, що в межах чинного законодавства провадження у справі про банкрутство може тривати невинновідно довгий період часу,.

Прикладом надмірної тривалості провадження у справі про банкрутство може слугувати справа «Парінов проти України»[4]. Заявник скаржився за статтями 6 і 13 Конвенції на надмірну тривалість провадження, пов'язаного з його часткою у товаристві з обмеженою відповідальністю, а також за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на те, що в результаті цьо-

© Стебелєв А. М., Селевко В. Б., 2021

го провадження він не зміг повернути свою частку у товаристві. Заявник скаржився на те, що тривалість провадження була несумісною з вимогою «розумного строку» за пунктом 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає: «1. Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру ...».

Натомість представник Міністерства юстиції України (далі представник Уряду України) стверджував, що провадження у справі про банкрутство було складним і затримки у провадженні були спричинені сторонами, у тому числі заявником, який оскаржував два процесуальні рішення національних судів у листопаді 2013 року, та ліквідатором. Крім того, представник Уряду України наполягав, що під час провадження у справі про банкрутство сторони та ліквідатор були головними учасниками, тоді як державні органи влади не мали повноважень втручатися.

Заявник заперечував тим, що провадження у справі про банкрутство стосувалося товариства, до складу якого входило лише два співзасновники, а він використовував доступні йому процедури для захисту своїх прав і не затягував розгляд справи. Крім того, він стверджував, що його не можна було звинувачувати в неналежній поведінці інших сторін, а саме ліквідатора і він не мав ефективних засобів юридичного захисту щодо бездіяльності останнього.

Водночас Суд зазначив, що під час розгляду справи, а саме у серпні 2015 року ліквідатор звернувся до господарського суду із заявою про звільнення його від виконання повноважень. Відтоді провадження було заблоковано, оскільки не був призначений новий ліквідатор. У зв'язку з цим Суд не погодився з позицією Уряду, що сторони провадження на національному рівні, а саме кредитори та ліквідатор несли відповідальність за затримку у щонайменше чотири з половиною роки, оскільки не запропонували господарському суду кандидатуру потенційного ліквідатора.

У цьому контексті Суд звернувся до статі 114 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачала, що господарський суд міг звільнити та призначити ліквідатора за власною ініціативою, а частина четверта статті 28 Кодексу України з процедур банкрутства також передбачає, що господарський суд може відсторонити ліквідатора, якщо той подає заяву про відсторонення від виконання повноважень. Господарський суд прискорив процедуру призначення нового ліквідатора у 2018 році, але ліквідатори які призначались через автоматизовану систему фактично відмовлялись від участі у справі. Беручи це до уваги, Суд вказав, що держава повинна організувати свою правову систему таким чином, щоб дати можливість національним судам дотримуватись вимоги пункту 1 статті 6 Конвенції. Отже, Суд прийшов до висновку, що держава Україна несе відповідальність за затримку у зв'язку з не призначенням ліквідатора, а саме час, витрачений на призначення нового ліквідатора (щонайменше чотири з половиною роки), був надмірним, і це вплинуло на загальну тривалість провадження, що не відповідає вимогам «розумного строку». Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Суд встановлюючи порушення статті 13 Конвенції у відповідній справі, зазначив про відсутність в українському законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку зі скаргами на тривалість провадження. У цій

справі Суд не був переконаний аргументом Уряду, що звернення до господарського суду зі скаргою на бездіяльність ліквідатора, який клопотав про звільнення від виконання повноважень, було б ефективним засобом юридичного захисту для прискорення провадження, оскільки основний недолік цього провадження полягав у відсутності ліквідатора з серпня 2015 року і надалі, а також у затримці призначення ліквідатора господарським судом.

Таким чином, Суд постановив, що було порушено пункт 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції, а саме тому що національний суд не забезпечив своєчасне призначення ліквідатора, а держава не передбачила паровий захист від бездіяльності ліквідатора. Треба зазначити, що законодавство України передбачало і передбачає відсторонення від обов'язків керуючого реструктуризацією, керуючого санацією, ліквідатора, керуючого реалізацією за його заявою, або на підставі клопотання комітету кредиторів, що об'єктивно впливало на тривалість процедури банкрутства що в матеріалах справи вказано. Тим не менш відповідно до Статті 21. Кодексу України з процедури банкрутства арбітражні керуючі несуть за свої дії та бездіяльність цивільно-правову, адміністративну, дисциплінарну та кримінальну відповідальність

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text(дата звернення: 08.12.2021).
2. Закон України Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом № 2344-XII від 14.05.1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text> (дата звернення: 08.12.2021).
3. Кодекс України з процедур банкрутства № 2597-VIII від 18.10.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>(дата звернення: 08.12.2021).
4. Справа «Парінов проти України» (Заява № 48398/17) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f67#Text (дата звернення: 08.12.2021).